

ЎЗБЕКИСТОНДА ИНВЕСТИЦИЯ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ВА БОШҚАРИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

*Чирчиқ Олий танк қўмондон –
мухандислик билим юрти гуманитар
фанлар кафедраси катта ўқитувчиси
Г. Исмагулова*

Инвестиция фаолиятини тартибга солиш ва бошқаришда ҳалқаро тажрибаларни ҳисобга олиш, чет эл инвестицияларини барча турлари ва шаклларида миллий тартиботни бериш янада қулай инвестиция муҳитини шаклланишига олиб келади. Шу билан бир қаторда чет эл инвестицияларининг кириб келишини тезлаштиради. Инвестиция муносабатларининг давлат томонидан тартибга солиниши ҳуқуқий шароитлар яратиш, ушбу фаолиятни амалга ошириш учун кафолатлар бериш, у фаолият субъектларини суғурталаш ва бошқа воситалар орқали ижтимоий ёки давлат манфаатларини ривожланиши йўлида хизмат қилади. Республика миқёсида ва жаҳон мамлакатларида кўз ўнгида барқарор иқтисодий шакллантириш учун инвестиция фаолиятини давлат томонидан тартибга солишнинг асосий вазифалар қуйидагилардан иборат:

- ижтимоий ва хусусий манфаатлари, айрим мамлакатлар, корпорациялар, ҳалқаро молия институтлари, яқка инвесторлар ҳамда давлатимизнинг манфаатларини тўғри аниқлаш;
- манфаатларнинг ўзаро мақбул нисбатларини келишиб олиш;
- манфаатларнинг кафолати ва тенг ҳуқуқий шароитларини белгилаш.[1]

Иқтисодий эркинлаштириш ва чет эл инвестицияларини жалб қилишнинг кенгайиб бориши даражасига қараб инвестиция фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш, бевосита чет эл инвестицияларини янги лойиҳаларга ҳамда қўшма корхоналарга жалб этишга қаралиши лозим. Шунингдек тартибга солиш жараёнида кичик бизнес ва хусусий

тадбиркорлик субъектларининг катта қисмини инвестиция фаолиятига жалб қилиши ҳам инобатга олиш лозим. Бунда чет эл инвестицияларининг оқиб киришини рағбатлантириш, шунингдек миллий иқтисодиёт субъектларининг бу фаолиятда иштирок этишини тақдирлаш муҳим ҳисобланади. Шундай қилиб тартибга солишнинг вазифаси, бир томондан, бевосита чет эл инвестициялари оқимини ошириш ва хорижий тажрибанинг ўзлаштирилишидан, иккинчи томондан, миллий иқтисодиётдаги хусусий мулкчиликки асосланган ташкилотлар таркибидаги капитал қўйилмаларни кенгайтиришдан иборат бўлади. Бевосита чет эл инвестициялари оқимини кенгайтиришга қулай шароитлар яратиш натижасида, уларнинг фаолиятини давлатлараро айирбошланишидан, қўшимча рискларнинг пайдо бўлиш эҳтимолларидан ва капитал оқимининг вақтли концепциясидан келиб чиққан ҳолда иш юритиш талаб этилади.[2]

Ўзбекистоннинг бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида жами рисклари орасида валюта рисклари ажралиб туради. Ҳукумат кафолати билан олинadиган кредитлар ва қарзлар ролининг ошиб бораётганлиги инвестиция муҳитини ва инвестиция фаолиятини давлат томонидан тартибга солишни янада такомиллаштириш мақсадида кескин чора-тадбирлар кўрилишини тақозо этадики, унга иқтисодиётнинг устувор секторларида солиқ кредитларидан кенг фойдаланишга ўтиш лозим.[3]

Давлат томонидан инвестицион фаолиятини бошқариш бир қатор чора-тадбирларни қўллаш, уларни ҳаётга тадбиқ этиш асосида амалга оширилиши мумкин. Бу чора – тадбирлар қуйидагилардан иборат:

- солиқ тизимини қулайлаштириш, яъни солиқ субъектларини, объектлари ставкаларини табақалаштиришмасдан ягона солиқ тизимини яратиш ва шу асосида солиқ имтиёзларини бериш;

- амортизация сиёсатини амалга ошириш, шу жумладан тезлаштирилган амортизауия сиёсатини кўллаш ҳамда амортизация имтиёзларини тақдим этиш;

- айрим ҳудудларни, тармоқларни ривожлантириш мақсадида дотациялар, субсидиялар, субвенциялар орқали ёрдам кўрсатиш ва уларнинг самарали сарфланиши учун хорижий мутахассислар билан ҳамкорликда фаолият юритиш;

- кредит сиёсатини, давлатнинг норма ва стандартларининг антимонопол тадбирларини ишлаб чиқариш, давлат мулкани хусусийлаштириш ва нарх сиёсатини ўтказиш;

- ер ҳамда бошқа табиий бойликлардан фойдаланиш шарт – шароитларини аниқлаш ва имкониятларни кенгайтириш;

- қиймати нольга тенглаштирилган корхоналарни имтиёзли кредитлар асосида ишга туширишни йўлга қўйиш;

- инвестиция лойиҳаларини мониторингини ўтказиш ва механизмини такомиллаштириш.[4]

Умуман, инвестиция фаолиятини давлат томонидан тартибга солинишини ҳуқуқий шароитлар яратиш, ушбу фаолиятни юритиш учун кафолатлар бериш, у фаолият субъектларини суғурталаш ва бошқа воситалар орқали ижтимоий ёки давлат манфаатларини амалга ошириш йўлида ташкил этилади, шунингдек инвестиция фаолиятини давлат томонидан бошқариш орқали мамлакатнинг иқтисодий, илмий – техникавий, ижтимоий сиёсатини амалга ошириш ва шу соҳалардаги салоҳиятини ошириш мақсадларини кўзлайди.

Фойдаланилган манбалар:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикасида инвестиция тўғрисида”ги қонуни
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасининг янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони – 25бет;
3. Саматов Г., Камилджанов Б. “Инвестициялаштириш ва таҳлил”. Ўқув қўлланма .Т: 2006 . – 236 бет.
4. А. Кадыров, А. Турсунов «Кичик бизнес инвестициялаштиришни ривожлаштириш» Т. 2005 й. – 148 бет.